

Civilizatia si Omul in Evul Mediu

Viata cotidiana :

In primele secole ale Evului Mediu populatia Europei scazuse enorm. Cauzele au fost: foametea provocata de calamitati naturale si de randamentul scazut al agriculturii, epidemiile si razboaiele din perioada invaziilor barbare. Redresarea demografica a inceput in secolul al X lea , continuand apoi intr-un ritm accelerat.

La sfarsitul Imperiului Roman de Apus, populatia sa este apreciata la circa 25 milioane de locuitori. In perioada urmatoare , de un secol si jumătate , aceasta cifra a scazut cu 8-10 milioane . Dupa care, a urmat o perioada de redresare.

Aceasta “explozie demografica” , cum o numeau , este cu atat mai apreciabila cu cat mortalitatea infantila era (cel putin pana in secolul al XII lea) extrem de ridicata. Cam o jumătate din numarul copiilor nu ajungeau sa depasesca varsta de 5 ani. Cel putin 10% din nou-nascuti mureau in prima luna; iar in secolul al XIV lea 15%-20% din copii nu ajungeau sa implineasca mai mult de un an. Insesi nasterile erau limitate , evitate fiind prin potiuni anticonceptionale sau care provocau avorturi, cunoscute inca din Antichitate. Foametea ducea nu rareori la infanticide sau la abandonarea copilului imediat dupa nastere, de obicei in fata intrarii bisericii.

In familiile noile se nota cu grija si ora nasterii unui copil, pentru a i se putea face cat mai des horoscopul. Botezul avea loc in ziua nasterii, sau cel mai tarziu a treia zi. Pana in secolul al XV-lea , botezul se facea de obicei prin afundare totala in crsitelnita. Prevala obiceiul ca un copil sa aiba mai

multi nasi si nase pentru ca in felul acesta sa-si asigure mai multi ocrotitori - ale caror nume se treceau in registrele parohiale. Copilul primea un singur nume de botez (ales de regula de nasi) - care nu era ceaa ce numim azi "prenume", ci adevaratul sau nume, singurul care ii era indispensabil in orice ocazii si cu care era chemat toata viata. La nume se adauga un supranume (o porecla, numele unu mestesug, unei localitati, etc) - care in secolul al XIII lea incep sa devina ereditare; in texte insa de obicei raman cu numele de botez.

Timp de doua, trei saptamani mama primea vizitele prietenilor si rudelor care ii aduceau daruri; se ducea apoi la biserica unde preotul ii facea o slujba de purificare. In familiile nobililor era obiceiul ca un copil sa fie alaptat de o doica.

Educatia copiilor avea un caracter concret si practic, orientata de mediul si pentru mediul social in care traiau. La varsta de 7 ani copilul era dat la scoala . In familiile nobile sau ale celor foarte bogati instructia copilului era incredintata unui perceptor; la varsta de 10 ani copilul nobilului isi incepea si pregatirea militara, invatand sa calareasca, sa ingrijeasca un cal si sa manuiasca armele.

Si educatia unei fete era orientata in sens practic, intrucat dupa casatorie ea era cea care urma sa conduca intreaga gospodarie. Si in acest caz, mediul sau familial si social era cel care determina natura educatiei primite. In familiile nobile, pe langa o instructie intelectuala fetele primeau si o educatie mondena, din care nu lipseau lecturile literare, arta broderiei, dansul, calaria si vanatoarea.

Potrivit traditiei romano-germanice , casatoria implica doua formalitati civile: logodna si casatoria propriu-zisa. Logodna, constand esentialmente intr-o promisiune, un angajament care avea o valoare juridica, era un contract incheiat intre logodnic si parintele sau tutorele fetei. Biserica atragea atentia tinerilor ca actul logodnei nu implica si coabitatia; mai mult decat atat: in unele regiuni logodnicilor nu li se pemitea sa se intalneasca decat ziua, sau chiar numai de

trei ori pe saptamana. A doua etapa, casatoria, consta in executarea contractului si festivitata nuntii.

In mediul aristocratic casatoria capata o importanta deosebita de ordin familial si economic. Prin acest act, respectivele doua familii incheiau o alianta sau cel putin isi asigurau relatii reciproce pasnice. De aceea, unele casatorii erau hotarate de parinti chiar din cea mai frageda varsta a copiilor lor; care apoi, se puteau casatori cand fata implinea 12 ani iar baiatul 14. Era obiceiul ca seniorul care isi casatorea fiul sa ceara - macar de forma- sfatul nu numai al rudelor celor mai indepartate ci chiar si al vasalilor sai; pe langa acestea, dreptul feudal il obliga sa obtina in acest sens si incuviintarea suzeranului sau. Dealtfel, suzeranul trebuia sa faca tot posibilul sa caute ca fiica unui vasal al sau decedat sa se casatoreasca mai repede si in conditii avantajoase.

Vesmintele medievale derivau din cele ale romanilor si galilor. De la gali s-a pastrat uzul pantalonilor. De panza groasa(in Evul Mediu erau de obicei colorati in rosu) sau, mai tarziu si din piele, erau tinuti pe talie de o cingatoare de postav sau de piele, de care atarnau cutitul, punga ori cheile. Peste pantaloni, pana la jumatarea coapsei , ciorapi grosi de lana. O bluza, o manta si o palarie completau costumul cel mai simplu (si mai obisnuit in jurul anului 1000) al categoriilor sociale mai modeste; la care, cei de la oras mai puteau adauga o tunica lunga pana la genunchi, ori o haina mai larga. Ca incaltaminte - saboti sau sandale; dar taranii , acasa sau la camp, umblau de obicei desculti(nu inasa si iarna). Imbracamintea femeilor nu se deosebea de cea a barbatilor decat ca ele nu purtau pantaloni iar hainele erau mai lungi.

In Evul Mediu dezvoltat, costumul nobililor si al orasenilor eleganti avea o linie de o oarecare eleganta prin simplitatea formelor si adaptarea lor la formele corpului; precum si, bineinteles, prin calitatea materialului, a panzei, matasei sau stofei subtiri care permiteau un joc mai usor de aranjat pliurile. Mesterii croitori, al caror numar creste acum considerabil, cauta sa puna in valoare cat mai mult umerii,

pieptul si talia hainei. Cu noua moda a barbatilor aparuta in Franta catre 1340(precum si a femeilor cu rochii cu rochii foarte aderente pe corp, cu talia stransa cu pieptul inalt si parul ascuns intro coafa eleganta) cu camasa cu maneci bogate si lungi, cu haina ajustata pe corp si incheiata pe talie, mai scurta, lasand sa se vada forma coapsei si a gambei. Odata cu noua moda vestimentara - in care intra si incaltamintea cu varful lung, subtire si curbat - barbatii isi rad barba , poarta parul mai scurt, adus pe frunte. Se raspandeste tot mai mult gustul accesoriilor, al culorilor vii, al tesaturilor suple, al matasurilor. Pe tari, csotumul se diferentiaza mai mult prin culorile si felul tesaturilor decat prin taietura. O imbracaminte proprie unei anumite varste nu exista; copii erau imbracati la fel ca si adultii.

Moda isi avea exigentele ei cromatice . Alegerea culorilor era intotdeauna condusa de considerente ierarhice - pe primul loc situandu-se rosul, cu numeroasele sale nuante. Urma albastrul, apoi verdele si pe ultimele locuri (pentru vesmintele comune si de calitate inferioara) culorile gri, brun si negru (culori socotite neodihnitoare , sumbre). Galbenul se folosea numai pe suprafete mici. Mai tarziu, albastrul a devenit culoare rafinata, preferata de tinerii nobili.

In Evul Mediu matur si tarziu, incaltamintea , foarte variata ca modele, era de doua categorii: pantofii fara toc sau cu toc jos, din stofa sau piele subtire, avand aproximativ forma unor sosoni , se purtau numai in casa; si ghete, cu toc inalt, din piele groasa , semanand cu niste bocanci , care tineau strans glezna si se incheiau cu sireturi, legate in bucle. Cavalerii preferau, fireste, cizmele inalte, din piele subtire de culoare neagra sau rosie.

Imbracamintea femeilor nu se deosebea prea mult de a barbatilor ca linie, - decat printr-o mai mare diversitate de materiale si de culori, de accesorii si de ornamente. Doamnele nobile isi infasurau pieptul cu un val dintr-o tesatura fina, de bumbac sau de matase, care avea rol de sutien. Peste camasa lunfa pana la glezne, plisata si brodata la gat si pe marginea de jos, imbracau rochia , o tunica lunga pana la jumatatea pulpei,

despicata pe laturi - ceea ce facea mai zvelta silueta; cu corsajul foarte ajustat pe bust, cu mijlocul strans de o banda lata care le subtia talia, si cu maneci lungi, evazate de caot in jos. Mantia era o pelerina de forma semicirculara , incheiata in fata cu brose sau cu agrafe. Incaltamintea era la fel ca si a barbatilor, dar cu tocuri mai inalte.

Coafura varia dupa varsta; fetele si femeile tinere se pieptanau cu carare la mijloc si isi lasau cosite lungi. Femeile in varsta isi adunau parul intr-un coc mare pe care il acopereau cu un fular subtire, legat sub barbie si surmontat de o diadema. Vaduvele si calugaritele purtau o coafa cu borurile foarte largi, dintr-o tesatura usoara, care le acoperea complet parul , templele, gatul si chiar partea de sus a bustului.

Modul de a se recrea si de a petrece ale oamenilor erau, in majoritatea lor, comune tuturor claselor si categoriilor sociale: ospetele, plimbarile si spectacolele teatrale (religioase sau de balci) , dansul, cantul si muzica instrumentelor, jocurile de noroc si cele de societate. In schimb, vanatoarea , turnirele si jocul de sah erau divertismente pe care le practica numai nobilii. Marile sarbatori religioase coincideau cu principalele date astronomice de care erau legate muncile agricole. Manifestarile etnografice si folclorice ocazionate de aceste sarbatori au constituit o bogata si variata cultura populara, creand totodata taranilor numeroase momente de repaos si de divertisment. Craciunul, data care marca inceputul anului, prilejuia - odata cu taierea porcului - petreceri populare care tineau o saptamana, cu cantec , dansuri, jocuri de noroc, spectacole religioase-liturgice in orase si jocuri de indemanare. La 1 ianuarie copii mergeau din casa in casa cu vascul si primeau daruri. Sarbatoarea Bobotezei, inceputul postului mare, Rusaliile, inceperea muncilor agricole de primavara, secerisul , culesul viilor, erau tot atatea ocazii de petrecere.

Dintre jocurile de societate, cel mai popular (il jucau si calugarii) era zocul cu zaruri. Joc de noroc(se juca pe bani; dar miza putea fi si un vesmant de pret, un cal , o armura sau chiar si un castel), jocul de zaruri a ruinat multi nobili. O

varietate a jocului cu zaruri erau tablele. Dar jocul cel mai nobil era saahul, introdus in Franta in secolul al XI lea; era jocul care intra in mod obligatoriu in educatia unui cavaler. Jocul de sah avea alte reguli decat cele de azi; iar formele figurilor - de dimensiuni mari- variaua dupa regiuni. Principalul divertisment, insa, al societatiilor nobililor era turnirul. Era un sport de echipa; confruntarea intre doi cavaleri nu s-a practicat inainte de secolul al XIV lea.

Omul Medieval:

Ceea ce legitimeaza in cele din urma evocarea unui om medieval este faptul ca sistemul ideologic si cultural in care este integrat, imaginarul care il anima impun majoritatea barbatilor si femeilor din cele cinci secole - indiferent ca sunt clerici sau laici, bogati sau saraci, puternici sau slabi - structuri mentale comune, obiecte asemanatoare de credinta, fantasme, obsesie. Desigur, statutul social, nivelul de instruire, mostenirile culturale, zonele geografico-istorice introduc diferente in forma si continutul acestor atitudini culturale si psihologice. Omul in Evul Mediu este obsedat de pacat. Il comite lasandu-se in voia diavolului, esuind in fata premergatorilor pacatului, viciile. Vede viciile sub forma de animale simbolice, de alegorii amenintatoare, incarnari ale pacatelor capitale, care s-au construit in septenar in secolul al XII lea: trufia, avaritia, lacomia, desfriul, mania, invidia, lenevia, sau sub farmecul inselator al fiicelor diavolului maritate cu "starile" societatii. Diavolul are noua fiice, dintre care se zicea ca a maritat opt: simonia cu clericii seculari, ipocrizia cu calugarii, pradaciunea cu cavalerii, sacrilegiul cu taranii, simularea cu ajutorii de portarel, camataria cu burghezii, pompa mondena cu matroanele si destrabalarea, pe care n-a vrut s-o marite cu nimeni, ci a lasat-o tuturor ca iubita comuna.

Pentru omul din Evul Mediu vesnicia este foarte aproape. Chiar daca crede din ce in ce mai putin in apropierea

Judecatii de Apoi, este o eventualitate pe care nu o exclude. Infernul sau Paradisul - acestea pot fi maine. Deja sfintii sunt in Paradis, iar osanditii siguri(fara de numar) , in Infern. In secolele al XII lea si al XIII lea sistemul spatial al lumii celeilalte devine un sistem rational. Este un sistem cu trei si cinci locuri. Trei locuri esentiale: infernul si paradisul, intre care un loc intermediar si temporar unde mortii raspunzatori numai pentyru pacatele veniale sau in stare de penitenta neterminata petrec un timp mai mult sau mai putin indelungat: purgatoriul. Odata cu Invierea si Judecata de Apoi , purgatoriul va disparea, ultimii sai locuitori mergand in Paradis, a carui anticamera este. Lumea cealalta comporta doua locuri auxiliare: limbul patriarhilor, pe care Iisus l-a golit de locuitori coborind in iad in timpul “mortii” sale terestre.; dreptii Vechiului Testament, nebotezati intrucat au trait inaintea Intruparii, s-au dus in Paradis, iar limbul lor, pustiu, a fost pecetluit pentru totdeauna. In schimb, limbul copiilor va primi pe vecie copii morti fara a fi primit botezul, care nu vor suporta acolo pedepse corporale, dar vor fi vesnic privati de bucuria suprema, de vizunea beatifica, de contemplarea lui Dumnezeu.

Multi oameni din Evul Mediu sunt analfabeti. Pana in secolul al XII lea este cazul majoritatii laicilor . In lumea nestiutorilor de carte, cuvantul rasuna cu o forta neobisnuita. In predicare, omul medieval isi gaseste cunostintele, anecdotele, instruirea morala si religioasa. Fireste, scrisul se bucura de un mare prestigiu fondat pe cel al Sfintelor Scripturi si al clericilor, oamei ai scriiturii, incepand cu calugarii - dupa cum o atesta locul scrierii, scriptorium, incapere esentiala al oricarei manastiri. Dar vorbirea este cel mai important vehicul al comunicarii. ceea ce inseamna ca este bine pastrata. Omul medieval este unul al memoriei, al buneii memorii. o exerseaza in mod natural sau printr-o formatie speciala. Intelectualii, oamenii profesiunilor juridice, negustorii invata mnemotehnicile. “Artele memoriei” joaca un rol important in formarea omului medieval. Intr-o societate in care juramantul - strict supravegheat de Biserica - este ata de important, un om

“care-si tine cuvantul” , a carui fidelitate este dovedita printr-o memorie de lunga durata, instrument al bune reputatii (bona fama), este un om cu greutate.

Om al viziunii, al gandirii simbolice, traind intr-un univers care se amesteca fara scindare vizibilul si invizibilul, naturalul si supranaturalul, omul medieval avea vocatia de a fi un amre visator, dar crestinismul i-a controlat cu strictete activitatea onirica. Omul greco-roman al Antichitatii isi spiona fara incetare visele si avea la dispozitie specialisti, interpreti ai viselor savanti sau populari. Biserica a adoptat o noua teorie asupra originii viselor, complicand vechea distinctie intre vise “adevarate” si vise “false” si atribuind viselor o tripla sursa: Dumnezeu, furnizor al viselor benefice, corpul uman, elaborator al viselor suspecte si mai ales Diavolul, marele expeditor de vise ispititoare si daunatoare. Astfel, din sec IV - lea Biserica cerea crestinului sa respinga visul, sa se abtina de la ai cauta semnificatia, sa indeparteze acest prilej de pacat. Numai visatorii privilegiati, regii, conducatorii si mai laes calugarii puteau profita de vise fie pentru a gasi in ele mesajele lui Dumnezeu, fie pentru a gasi in ele incercarile demoniace. Drumul viselor i-a fost blocat omului din Evul Mediu timpuriu, asa incat el a devenit un refutat al visului.

Omul medieval traieste , ca poetul Baudelaire, intr-o “padure de simboluri”. Sfantul Augustin a spus-o: lumea este compusa din signa si din res, din semne, simboluri si lucruri. Res, adevarata realitate, raman ascunse, omul surprinde doar semnele. Cartea esentiala, Biblia, prezinta o structura simbolica. Fiecarui personaj, fiecarui eveniment din Vechiul Testament le corespunde un personaj, un eveniment din Noul Testament. Omul medieval este un perpetuu “descifrator”, ceea ce intareste dependentia lui de clerici, savanti in simbolistica. Simbolistica domina si artasi mai ales arhitectura . unde biserica este inainte de toate o structura simbolica. Ea se impune in politica, unde ponderea ceremoniilor simbolice - ca ungerea regilor - este considerabila, unde drapelele, stemele,

emblemele joaca un rol important. Ea domneste si in literatura unde ia adesea forma alegoriei.

Libertatea este o veche valoare a omului medieval. Ea ii anima principalele revolte. Mai mult paradoxal Biserica da tonul. sub flamura revendicatoare a Liberatii Bisericii, Libertas Ecclesiae, Biserica, in frunte cu papalitatea, isi cere independenta fata de lumea laica ce o supusese prin "feudalizare". De la mijlocul secolului al XI lea, libertatea a fost cuvantul de ordine al marii miscari de reforma gregoriana. Apoi, constienti de forta lor, preocupati sa inalte obstacolele din calea marelui avant inceput spre anul 1000, tarani si neocitadini cer si smulg libertatea sau, cel mai adesea, libertatile. Eliberarii serbilor ii corespunde obtinerea de drepturi sau libertati de catre burghezii oraselor. Dar este vorba mai ales de libertatile la plural, care sunt tot atatea privilegii. Totusi, in mod nelamurit, timid, apare, in palnurile religios, intelectual, social, politic, o noua idee de libertate la singular, cea a libertatii moderne. Insa omul medieval va ramane in pragul acestei libertati intrevazute ca un pamant al fagaduintei, dupa un proces de lupte, de reforme, de progres mereu neincheiat.

Bibliografie :

- 1. Manual de istorie pentru clasa aIXa , editura All , 1996*
- 2. Omul Medieval - Jacques Le Goff , editura Polirom, 1999*
- 3. Medieval Civilization - Benedict Jacka, editura Bloomsbury , 2003*
- 4. Istoria culturii si civilizatiei V - Ovidiu Drimba , editura Saeculum I.O, editura Vestala, 1998*